

POKUŠENIE GNOSTICIZMU

585/2018

www.inky.sk

29. 8. 2018

... alebo o tom, že kresťanstvo nie je duch bez tela – po všetkých stránkach.

„Gnosticizmus je prejavom „viery uzatvorenej do subjektivismu, v ktorom človeka zaujíma len určitá skúsenosť alebo určitý rad úvah a poznatkov, ktoré vraj dokážu priniesť útechu a svetlo, ale daný človek v konečnom dôsledku zostane pre ne zatvorený ... [vo svete] svojho vlastného rozumu a citov“ (GE 36).

Gnosticizmus je staroveký – ale dodnes živý – blud, ktorý hlása dve veci: Po prvé, že spása sa odvíja od *gnózy*, „tajného poznania“, ktoré keď človek objaví, toto poznanie ho spasí. Po druhé, že hmota je zlá a človek by sa jej mal vyhýbať – a teda duchovný život je v plnom zmysle slova „nehmotný život“, niečo, čo sa odohráva len v mojom vnútri v podobe vnútorných subjektívnych zážitkov a pocitov a nemá to nič spoločné s hmotným svetom. **V dejinách kresťanstva gnosticizmus v istom zmysle ožil v protestantskej „Reformácii“**, ktorá dôrazom na „spásu iba z viery“ tento postoj oživila: stačí ti uveriť v nejaké to poznanie, informáciu (že Ježiš Kristus za Teba zomrel) – a si samou vierou v toto poznanie spasený. Ale tento blud a toto pokušenie tu bolo vždy a je prítomné aj dnes, ako hovorí pápež inde: „*Toto nazývam intimizmom. Intimizmus nie je dobrý, je to čosi iba pre mňa, že som pokojný, cítim sa plný Boha. Je to trochu ako ísť cestou New Age, hoci to nie je to isté. Jestvuje religiozita, to áno, ale pohan-ská zbožnosť, alebo dokonca heretická; nesmieme sa báť vysloviť toto slovo, pretože gnosticizmus je heréza, bol prvou herézou Cirkvi.*“

V praxi sa tento blud u nás, katolíkov, prejavuje presne tými pápežom spomenutými dvomi spôsobmi:

1) **Presvedčenie, že nás spasí nejaká informácia, ktorú sme spoznali a ktorej veríme:** „*Veď ja to všetko verím, ja to všetko uznávam, ja verím, že Pán Boh je...*“

2) **Dôraz na subjektívne nálady a pocity:** „*Toto ma tak naplňuje... pri tomto si tak oddýchnem, pookrejem, tak načerpám sily... tam chodím, lebo sa mi to tam páči... z tohto mám taký pocit, akoby Boh stál pri mne...*“ a pod.

Vo svojej exhortácii pápež na túto tému zdôrazňuje nasledovné:

GE 37: „*Dokonalosť osôb sa posudzuje podľa ich lásky, nie podľa kvantity dát a poznatkov, ktoré nazhromaždia. „Gnosticci“ majú v tomto bode zmätok, a posudzujú druhých na základe toho, či sú schopní pochopiť hĺbku určitých náuk“* – ako často na stretku posudzujeme iných ako „kresťanov na úrovni“, pretože „oni to vedia tak pekne povedať“ a „majú vedomosti“ a „tak hlboko o veciach uvažujú“? Potom „*často dochádza k nebezpečnému zmätku: myslieť si, že preto, že niečo vieme alebo dokážeme s istou logikou vysvetliť, už sme svätí, dokonalí, a lepší ako „nevedomá masa“.* Svätý Ján Pavol nás upozornil na toto pokušenie „osvietených katolíkov“, ktorí len preto, že niečo čítali, boli na nejakom kurze alebo sa zúčastnili na nejakej obnove, nadobudnú „akýsi pocit nadradenosti nad ostatnými veriacimi““ (GE 45) Často tento svoj pohľad na vec sektársky považujú za jediný správny: „*Absolutizujú vlastné teórie a druhých nútia, aby sa podrobili zdôvodneniam, ktoré používajú.*“ (GE 39)

GE 37: „*Koncipujú myseľ bez vtelenia, neschopnú dotknúť sa trpiaceho tela Krista v druhých, strnulú v encyklopédii abstrakcií.*“ Toto je aj jedno z ovocí onej „Reformácie“: Kresťanstvo odtrhnuté od skutkov, od života, od Tela Cirkvi, od sviatostí, od liturgie, od trpiacich, od služby, založené na čisto „vnútornej“ viere vo zvesť o Kristovi ako „osobnom Spasiteľovi“. Dnes tak žije mnoho katolíkov, ktorí si žijú svoje kresťanstvo sami, odtrh-

nuté od Tela Cirkvi, od jej skutkov a života, od jej spoločenstva, ba možno sa už ani do kostola neunúvajú, pretože niekde „v prírode to tak lepšie prežívajú“ – presne v zmysle onoho „netelesného intimizmu“, ktorý však je len ilúziou zbožnosti a opakom kresťanstva. „*Uprednostňujú - ako to vyjadril istý mysliteľ - „Boha bez Krista, Krista bez Cirkvi, Cirkve bez ľudu““* (GE 37). Výstižné.

GE 38: „*Niektorých si však dokáže podmaniť klamlivou fascináciou, pretože gnostická rovnováha je formálna a zdanlivo sterilná, a môže nadobudnúť aspekt istej harmónie alebo poriadku, ktorý všetko objíma.*“ Gnostická viera „*stáva [sa] mimoriadne klamlivou - keď sa maskuje netelesnou duchovnosťou.*“ (GE 40) Podobne ako droga, aj tento na citoch a náladách a na pýche z nejakého „poznania“, ktoré „tí druhí chudáci nemajú“ postoj môže primievať akési omámenie, uspokojenie, obľúzenie, pocit, že sme „duchovní ľudia“ a žijeme „duchovným vnútorným životom“ – ale je to klam, nič viac. Cesta do Pekla – podobne ako v našom svete narkománia, alkoholizmus a každá forma podobných obľúzení.

GE 39: „*Gnostikom je tiež vlastná viera, že svojimi vysvetleniami môžu urobiť dokonale zrozumiteľnú celú vieru a celé evanjelium. ... [snažia sa] zredukovať učenie Ježiša na chladnú a prísnu logiku, ktorá sa snaží všetko ovládnuť.*“ – výsledkom je, že kresťanstvo už nie je vzťahom s presahujúcou Osobou Boha, ktorý hovorí „*Moje myšlienky nie sú vaše myšlienky a vaše cesty nie sú moje cesty - hovorí Pán.*“⁹ Ako sú nebesá vyvýšené nad zem, tak sú moje cesty vysoko od vašich ciest a moje myšlienky od vašich myšlienok.“ (Iz 55,8-9) **Život so skutočným Bohom je mystérium – Boh je „vždy ten iný“**, ako hovorí istý teológ, nepredvídateľný, často nie úplne pochopiteľný, prekvapujúci: „*Boh nás nekonečne presahuje, vždy je pre nás prekvapením.*“ (GE 41) Veľmi často nám neostáva nič iné, len sa vo viere zveriť prozreteľnosti Toho, v ktorého sme (nie bezdôvodne!) uverili, že nás miluje. Gnosticizmus je v pokušení toto mystérium Boha odmietajúť. Tým sa zo vzťahu s Bohom (ktorý ale nemá práve preto, že je v samej podstate odmietaním Vteleného Krista) mení na chladný systém akýchsi poznatkov a teórií, ktoré „verím“ a „uznávam“. „*Gnosticizmus „vo svojej vlastnej podstate chce ovládnuť tajomstvo“, tak tajomstvo Boha a jeho milosti, ako aj tajomstvo života druhých.*“ (GE 40). „*Ak sa necháme viesť Duchom väčšmi než našimi argumentáciami, môžeme a musíme hľadať Pána v každom ľudskom živote. To je súčasťou tajomstva, ktoré gnostické mentality napokon odmietnu, pretože ho nemôžu kontrolovať.*“ (GE 42)

Ako vraví Písmo: „*viera ak nemá skutky, je sama v sebe mŕtva*“ (Jak 2,17) a pred Bohom niečo znamená len „*viera činná skrze lásku*“ (Gal 5,6). Tak učí aj pápež: „*V skutočnosti to, čo si myslíme, že vieme, by malo byť vždy motiváciou na lepšiu odpoveď na Božiu lásku - pretože „sa učíme žiť: teológia a svätosť sú nerozdeliteľný dvojčlen““* (GE 45) – a cituje sv. Františka z Assisi: „*Teší ma, že učíš svätú teológiu bratov, pokiaľ pri jej štúdiu nezanedbávaš ducha modlitby a zbožnosti*“ i sv. Bonaventúru: „*Najväčšia múdrosť, aká môže jestvovať, spočíva v plodnom šírení toho, čo má človek na rozdávanie - toho, čo mu bolo dané práve preto, aby to dával ďalej. (...) Preto tak ako je milosrdenstvo priateľom múdrosti, lakomstvo je jej nepriateľom. ... Sú činnosti, ktoré neprekážajú, ale napomáhajú kontemplácii, keď sa s ňou spájajú - ako (napríklad) skutky milosrdenstva a zbožnosti.*“